

Srovnání Platóna a Aristotela

- 5 a 4 století př. n. l.
- 322 zemřel Aristoteles, končí velký filosofický systém
- Ontologie (o Jsoucnu)
 - o Platón má svět idejí, objektivní idealista
 - o Aristoteles – látka a forma
 - Nemůžeme určit, jestli je jednoznačně materialistou nebo idealistou = dualismus
 - Realista, uvědomuje si hmotu a látku
 - Hmota hmatatelná, neforemná; forma tomu dává tvar
- Duše
 - o Platón – nesmrtelná, krouží kolem světa idejí – z hlediska člověka
 - Píše v dialozích – v metaforách a podobenstvích (nejednoznačný)
 - o Aristoteles – nesmrtelná, v každém živém tvorů
 - Přistupuje více vědecky, zkoumá a hledá, podkládá zkušenostmi
- Gnozeologie
 - o Platón - racionalista
 - o Aristoteles – empirik
- Stát
 - o Platón – Ideální stát (král, strážci, výrobci, otroci)
 - o Aristoteles – porovnával státní zřízení (vyhodnotil výhody a nevýhody)
 - Na existujících ústavách
 - Polythea – státní zřízení, funguje podobně jako demokracie – svobodný občan, ale musí být vzdělaný
 - o Shodli se, že demokracie není ideální způsob vlády
- Estetika
 - o Platón – odmítá zobrazovací umění. Nemá smysl zobrazovat; dokonalost ve světě idejí
 - Uznává lyriku a hudbu
 - o Aristoteles – Antická tragédie – Orestea, Oidipus – končí smrtí
 - Umění a Tragédie má katarzizní účinky (morální očista)
- Etika
 - o Platón – 4 ctnosti, v našem světě se snažíme udržovat rovnováhu dobra a zla
 - o Aristoteles – na rozdíl od Platóna říká, že se s tím člověk musí seznamovat, čeho se má vyvarovat

Odkaz

- Sokrates
 - o Megarská škola – představitel Euklides (matematik a logik)
 - Logické hříčky a matematika – paradox lháře – Když řeknu, že lžu, mluvím pravdu?
 - o Kýrenská škola – Aristippos (řeší Sokratovský pojem dobra – dobro = slast - duchovní)
 - Navazují na ni Hédonikové – Slast je aplikován i na tělesné slasti
 - Zlatá řecká mládež – ztráty morálních hodnot a orientace na tělesné prožitky
 - o Kynická škola – představitelem je Anthistenes (řeší Co je dobré? – nelpět na materiálních věcech a být k nim lhostejný, apatický)
 - Diogenes – žil v psí boudě a pak v sudu

- Platón
 - Po smrti Platóna zdědil tuto školu jeho synovec, několik století se vůbec neodchýlili od Platónových myšlenek. Kolem našeho letopočtu se sem dostává Skepticismus, Eklecticismus, Novoplatonizmus
 - 529 ji nechal císař Justinián uzavřít
- Aristoteles
 - Lykeión – více se věnují speciálním vědám, než filosofii – Theofrastos

Helénistická filosofie

- 322 umírá Aristoteles. Mění se přístup k filosofii – končí svoboda městských států. Základní otázka: Jak žít v tomto novém společenském klimatu? = etika
- Objevuje se několik filosofických škol:
- Stoicismus
 - Zabývají se primárně etikou, a pak logikou a fyzikou (jsou etice podřízené)
 - Základní myšlenkou – žít ve shodě s přírodním řádem
 - Stoický mudrc zkoumá přírodu, skrze svůj rozum poznává jaké je jeho místo ve světě a světovém řádu
 - Jediné dobro – Žít ve shodě s přírodou; zlo – když nerespektujeme přírodní řád
 - Věci, vůči kterým máme být naprosto lhostejní – adiafora
 - Mezi stoiky se objevují i otroci
 - Pojmenování podle Stoa poikilé – sloupořadí
 - Navazuje na Kýniky, ale nelíbí se jim, že jsou lhostejní
 - Přání, pudy, vášně = afekty – matou náš rozum, brání nám žít ve shodě s přírodním řádem, musíme se je snažit překonávat a osvobodit se od nich – apatheia
 - Zakladatelem je Zénón z Kitia
 - Střední Stoa – Poseidonios
 - Mladší Stoa – v Římě – Epiktheos, Seneka, Markus Aurelius
- Epikureismus
 - Zakladatel Epikuros z ostrova Sámos
 - Založena na systému logiky, fyziky a hlavně etiky
 - Jsou ontologicky materialisté, navazují na atomisty – Démokrita
 - Svět je složený z atomů, které se mohou odchýlit ze svých drah
 - Škola obehnaná vysokou zdí, byly podezřelí z holdování smyslovým rozkoším
 - Jejich filosofie – člověk se nemá angažovat na věcech, které nemůže ovlivnit. Má žít sám pro sebe. Vyhnout se bolestem a strastem. Cílem života je slast.
- Antický skepticismus:
 - Snaží se kriticky hodnotit, pochybovat o tom, co bylo vyřčeno
 - Vyjadřuje pochybnosti o možnostech lidského poznání a její hodnověrnosti
 - Zakladatel Pyrrhón
 - Má 3 fáze:
 - Pyrrhónská skepse
 - Akademická skepse - platónská akademie
 - Nejmladší skepse - náš letopočet, Sextos Empeirikos (2stol n. l.)
 - Pyrrhónská skepse
 - Pyrrhón žil v době Alexandra Makedonského, dostal se s vojáky až do Indie
 - Základní otázka: "Jaké jsou věci? Nevím a nemohu poznat."
 - Podstata věcí je nepoznatelná, můžeme pouze vypovídat o tom, jak se nám věci jeví
 - "Jaký k nim mám tedy zaujímat postoj? Mám se zdržet úsudku."
 - "Co tím získám? Získám tím klid."
 - Sextos Empeurukos
 - Jsou konkrétní empirická fakta, což je malá pravda, kterou přijmout mohu.
 - Skeptičti bychom měli být vůči velkým pravdám.

- V Římě se objevuje směr probabilismus
 - Přijímá možnost pravděpodobnosti. Pravdivá jsou tehdy, jestliže mají velkou míru pravděpodobnosti

Eklektismus

- Filosofická škola, která se zrodila až v období římském. Odráží v sobě Římany - nemá potřebu vytvářet něco nového, pokud jsou systémy užitečné a pravdivé.
- Odvozeno z eklego = vybírám
- Vybírají z předchozích filosofii věci, co se jim jeví jako správné
- Představitel Markus Tullius Cicero
 - Nejvíce ho ovlivnil stoicismus a skepticismus
 - Převodl do latiny řeckou terminologii, odtud i my.
- Alexandrijský eklecismus
 - V Alexandrii byla největší knihovna ve starověku
 - Filón alexandrijský - žid, pravděpodobně navazuje na stoiky
 - Přináší do své filosofie náboženství
 - Logos není jen život v souladu s přírodním řádem, ale je to identické s Bohem

Novoplatonismus

- Poslední filosofická škola v Antice
- Za zakladatele je považován Ammonios Sakkas - nedochovalo se od něj žádné dílo
 - Žil ve 2 až 3. našeho letopočtu
- Nový systém vytvořil Plotýnos (žák Sakkase)
 - Dochovalo se 50 spisů, nejslavnější Enneady
 - Počátkem všeho je tzv. "Jedno"
 - Všechny skutečnosti vznikají emanací - vyzařování z Jedna
 - Vyzařuje se stupňovitě - nejbližší jsou sféry duchovní
 - Jeho filosofie bývá někdy označována mystika
- Antická filosofie končí 529 n. l. a posledním antickým filosofem byl Bohius
 - Byl dlouho vězněn, pak popraven
 - Vydal dílo Útěcha filosofie

Středověká filosofie

- Nenajdeme tu jiné filosofické myšlení, než to, které je spjata s křesťanstvím
- V 1. století př. n. l. vzniká křesťanství jako sekta (náboženská teorie, která je menšinová, častou pronásledovaná)
 - Část se odštěpuje od Judaismu
 - Sociální spravedlnost a rovnost
 - Nabývá na svém významu s příchodem Ježíše Nazaretského, váže se k tomu biblický příběh - Ježíš je historickou postavou
 - Ve 30 letech začíná hlásat křesťanství skrze výchovu a uzdravení
 - V judaismu a islámu je považován za proroka; za spasitele v křesťanství
 - Ohrožoval hierarchii státu (rozdílnost společnosti) - nejdůležitější láska a pomoc bližnímu
 - Historikové se domnívají, že by jeho postava byla zapomenuta, kdyby zde nebyl zázrak zmrtvýchvstání
- Po smrti Ježíše se začíná učení šířit dále
- Kolem 1. století našeho letopočtu začíná nabírat universalnost - hlavní ctnosti: láska, víra, naděje
 - Šíří se mezi více posluchačů - už není hlavní sociální spravedlnost
- Křesťanství se šíří a stává se masovým náboženstvím
 - Je pronásledováno (v Římě)

- Až ve 4 století našeho letopočtu - Edikt Milánský - křesťanství zrovnoprávněno, 384 je považováno za oficiální náboženství západo-římské říše
- Je potřeba křesťanství obhajovat. Vytvořit církevní dogmata, obřady a rituály
 - Budují se první filosofické teorie
 - Funguje zároveň s antickými filozofickými školami
 - Filosofie se mísí a promíchávají
- 1054 rok velkého Schizmatu
 - Rozštěpení na římsko-katolickou a pravoslavnou církev
- V 15. Století se odděluje reformační hnutí, které se snaží obrodit církev - neuznávají papeže a nelpí na tradicích - Protestanti
 - Za jediný pramen víry chápou bibli
 - V současné době funguje Ekumenické hnutí - sjednocení křesťanství, hledají společné původy a historii
- Křesťanská filosofie
 - Používají církevní dogmata
 - Dělení:
 - Od 1. do 8. století Patristika (z latinského patrés = otcové)
 - Učení křesťanských otců a misí
 - Neexistují školy, církevní řády
 - Další dělení
 - Apologetika - 1. a 2. století
 - = obhajoba, měli za úkol obhájit křesťanství před ostatními myšlenkami
 - Křesťanství je chápáno za menšinovou sektu, řeší se spor, jestli se má křesťanství přihlásit k antice, nebo ji odmítnout jako kacířskou
 - Antiku je třeba odmítnout, křesťanství je založeno na víře - Tertullianus - Věřím, i když je to protismyslné.
 - Objevuje se mnoho škol, které se dívají na základy křesťanství skepticky - často považováni za kacíře:
 - Gnostikové - mystická škola (odlišili Boha stvořitele - nepřátelský, objevuje se ve starém zákoně a Boha vykupitele - dobrotivý, dokonalý; v novém zákoně jako Bůh lásky)
 - Základním problémem: Kde se ve světě bere zlo?
 - Manicheismus
 - 2 světy: říše světla a říše temnoty (starozákonní a židovští démoni, kteří mohou člověka zničit a proto z říše světla je seslán Ježíš)
 - Dogmatika - 3. a 4. století
 - Začínají se sjednocovat církevní dogmata
 - Základním problémem je spor mezi Ariem a Athanasios
 - Arius - Bůh je pouze sám sobě podobný, není možné přijmout představu, že Bůh Syn je jeho součástí. Ježíš pouze jako prostředník mezi lidmi a Bohem, ne jako vtělení.
 - Athanasios - Ježíš je Bůh, Trojjediný. Syn boží je tedy od věčnosti spojen s Bohem otcem.
 - Setkali se na koncilu v roce 325 Nikáji
 - Systematika - od 4. dál
 - Tvoří se filosofické systémy
 - Aurelius Augustinus (sv. Augustin)

- Narodil se 354 v rodině matky křesťanky (kanonizována) a otce pohana (řečník, učil rétorice)
- V Kartágu se setkal se skepticismem - potom uvěřil, stal se misionářem

ZSV 14.9.2009

Antický skepticismus

- Snaží se kriticky hodnotit, pochybovat o tom, co bylo vyřčeno
- Vyjadřuje pochybnosti o možnostech lidského poznání a její hodnověrnosti
- Zakladatel Pyrrhón
- Má 3 fáze:
 - Pyrrhónská skepse
 - Akademická skepse - platónská akademie
 - Nejmladší skepse - náš letopočet, Sextos Empeirikos (2stol n. l.)
- Pyrrhónská skepse
 - Pyrrhón žil v době Alexandra Makdenoského, dostal se s vojáky až do Indie
 - Základní otázka: "Jaké jsou věci? Nevím a nemohu poznat."
 - Podstata věcí je nepoznatelná, můžeme pouze vypovídat o tom, jak se nám věci jeví
 - "Jaký k nim mám tedy zaujímat postoj? Mám se zdržet úsudku."
 - "Co tím získám? Získám tím klid."
 - Sextos Empeirikos
 - Jsou konkrétní empirická fakta, což je malá pravda, kterou přijmout mohu.
 - Skeptičtí bychom měli být vůči velkým pravdám.
 - V Římě se objevuje směr probabilismus
 - Přijímá možnost pravděpodobnosti. Pravdivá jsou tehdy, jestliže mají velkou míru pravděpodobnosti

Eklektismus

- Filosofická škola, která se zrodila až v období římském. Odráží v sobě Římany - nemá potřebu vytvářet něco nového, pokud jsou systémy užitečné a pravdivé.
- Odvozeno z eklego = vybírám
- Vybírají z předchozích filosofií věci, co se jim jeví jako správné
- Představitel Markus Tullius Cicero
 - Nejvíce ho ovlivnil stoicismus a skepticismus
 - Převodl do latiny řeckou terminologii, odtud i my.
- Alexandrijský eklektismus
 - V Alexandrii byla největší knihovna ve starověku
 - Filón alexandrijský - žid, pravděpodobně navazuje na stoiky
 - Přináší do své filosofie náboženství
 - Logos není jen život v souladu s přírodním řádem, ale je to identické s Bohem

Novoplatonismus

- Poslední filosofická škola v Antice
- Za zakladatele je považován Ammonios Sakkas - nedochovalo se od něj žádné dílo
 - Žil ve 2 až 3 našeho letopočtu
- Nový systém vytvořil Plotýnos (žák Sakkase)
 - Dochovalo se 50 spisů, nejslavnější Enneady
 - Počátkem všeho je tzv "Jedno"
 - Všechny skutečnosti vznikají emanací - vyzařování z Jedna
 - Vyzařuje se stupňovitě - nejbliže jsou sféry duchovní

- Jeho filosofie bývá někdy označována mystika
- Antická filosofie končí 529 n.l. a posledním antickým filofosem byl Bohius
 - Byl dlouho vězněn, pak popraven
 - Vydal dílo Útěcha filosofie

Středověká filosofie

- Nenajdeme tu jiné filosofické myšlení, než to, které je spjato s křesťanstvím
- V 1. Stoletím Př.n.l. vzniká křesťanství jako sekta (náboženská teorie, která je menšinová, častou pronásledovaná)
 - Část se odštěpuje od Judajismu
 - Sociální spravedlnost a rovnost
 - Nabývá na svém významu s příchodem Ježíše Nazaretského, váže se k tomu biblický příběh - Ježíš je historickou postavou
 - Ve 30 letech začíná hlásat křesťanství skrze výchovu a uzdravení
 - V judaismu a islámu je považován za proroka; za spasitele v křesťanství
 - Ohrožoval hierarchii státu (rozdílnost společnosti)- nejdůležitější láska a pomoc bližnímu
 - Historikové se domnívají, že by jeho postava byla zapomenuta, kdyby zde nebyl zázrak zmrtvýchvstání
- Po smrti Ježíše se začíná učení šířit dále
- Kolem 1. století našeho letopočtu začíná nabírat universálnosti - hlavní ctnosti: láska, víra, naděje
 - Šíří se mezi více posluchačů - už není hlavní sociální spravedlnost
- Křesťanství se šíří a stává se masovým náboženstvím
 - Je pronásledováno (v Římě)
 - Až ve 4 století našeho letopočtu - Edikt Milánský - křesťanství zrovnoprávněno, 384 je považováno za oficiální náboženství západo-římské říše
- Je potřeba křesťanství obhajovat. Vytvořit církevní dogmata, obřady a rituály
 - Budují se první filosofické teorie
 - Funguje zároveň s antickými filozofickými školami
 - Filosofie se mísí a promíchávají
- 1054 rok velkého Schizmu
 - Rozštěpení na římsko-katolickou a pravoslavnou církev
- V 15. Století se odděluje reformační hnutí, které se snaží obrodit církev - neuznávají papeže a nelpí na tradicích - Protestanti
 - Za jediný pramen víry chápou bibli
 - V současné době funguje Ekumenické hnutí - sjednocení křesťanství, hledají společné původy a historii
- Křesťanská filosofie
 - Používají církevní dogmata
 - Dělení:
 - Od 1.do8.století Patristika (z latinského patrés = otcové)
 - Učení křesťanských otců a misií
 - Neexistují školy, církevní řády
 - Další dělení
 - Apologetika - 1. a 2. století
 - = obhajoba, měli za úkol obhájit křesťanství před ostatními myšlenkami
 - Křesťanství je chápáno za menšinovou sektu, řeší se spor, jestli se má křesťanství přihlásit k antice, nebo ji odmítnout jako kacířskou
 - Antiku je třeba odmítnout, křesťanství je založeno na víře - Tertullianus - Věřím, i když je to protismyslné.
 - Objevuje se mnoho škol, kteří se dívají na základy křesťanství skepticky - často považováni za kacíře:

- Gnostikové - mystická škola (odlišili Boha stvořitele - nepřátelský, objevuje se ve starém zákoně a Boha vykupitele - dobrotivý, dokonalý; v novém zákoně jako Bůh lásky)
- Základním problémem: Kde se ve světě bere zlo?
- Manichejismus
 - 2 světy: říše světla a říše temnoty (starozákonní a židovští démoni, kteří mohou člověka zničit a proto z říše světla je seslán Ježíš)
- Dogmatika - 3. a 4. století
 - Začínají se sjednocovat církevní dogmata
 - Základním problémem je spor mezi Arios a Athanasios
 - Arios - Bůh je pouze sám sobě podobný, není možné přijmout představu, že Bůh Syn je jeho součástí. Ježíš pouze jako prostředník mezi lidmi a Bohem, ne jako vtělení.
 - Athanasios - Ježíš je Bůh, Trojjediný. Syn boží je tedy od věčnosti spojen s Bohem otcem.
 - Setkali se na koncilu v roce 325 Nikáji
- Systematika - od 4. dál
 - Tvoří se filosofické systémy
 - Aurelius Augustinus (sv. Augustin)
 - Narodil se 354 v rodině matky křesťanky (kanonizována) a otce pohana (řečník, učil rétorice)
 - V Kartágu se setkal se skepticismem - potom uvěřil, stal se misionářem
 - Dílo:
 - Ontologicky je Austin Teista (vše odvozuje od Boha)
 - Spis vyznání - 3 způsoby poznání Boha
 1. Podívám se na svět, který mě obklopuje - nevzniklo to jen tak, ale bylo to stvořeno Bohem
 2. Boha můžu nalézt v sobě samém - lidská duše je tak dokonalá, že musela být stvořena Bohem
 3. Volí cestu kontemplace - cesta nalezení Boha v sobě
 - Spis O obci boží
 - Predestinace - pouze Adam měl výběr, zda zhřeší, nebo ne. My si ho v sobě neseme - dědičný hřích - člověk není svobodný. Lidé musí propadnout přirozenosti a soudu.
 - Stát - existují 2 státy (ten, ve kterém žijeme a obec boží)
 - Obec boží tvoří všichni spasení. Obrazem obce je na zemi církev.
 - Světská moc by měla být církevní moci podřízena
- Scholastika
 - Je období, kdy se přesunuje vyučování do středověkých škol - při klášterech, anebo v prvních universitách
 - Filosofie slouží pouze k vysvětlení teologie - řešení otázek, které v teologii nejsou dostatečně vyřešené
 - Kláštery - vznikají církevní řády
 - Benediktini - Pouze pro bohaté, v Monte Casinu
 - Františkáni - chudí, propagují chudobu, za vzdělávání si nenechávají patit. Léčitelství, bylinkářství, péče o nemocné

- Dominikáni - nejvíce lpěl na vzdělání a poskytoval nejkvalitnější vzdělání
- Vznikají univerzity
 - Nejstarší vznikla 1148 Bologna
 - Padova, Sorbonna, Oxford, Camgridge, Karlova Univerzita...
 - Dělí se na 4 fakulty - artistická (předstupeň - sedmero svobodných umění), lékařská, právnická, teologická
- Scholastické spory
 - Učení velké pravdy - pravda víry X pravda rozumu
 - Otázky Co je zdroj poznání? Víra? Anebo je to rozum?
 - Spor o universalia - obecné pojmy (láska, spravedlnost, Bůh...)
 - Realisté - obecné ideje a jejich vyšší skutečnost mají ve srovnání s jednotlivinami přednost (universalia ante res - jsou před hmotnými věcmi)
 - Nominalisté - obecné pojmy se nevyskytují ve skutečnosti, nýbrž jen v našem intelektu, jsou pouhými jmény (universalia post res - vznikají až po vytvoření věci - stůl a stolovitost)
 - Realisté
 - Jan Scotus = Eriugena (keltské označení)
 - Filozofii máme proto, aby vyvrátila veškeré pochybnosti vycházející z náboženství
 - Převzal z Novoplatonismu koloběh existence
 - Bůh je tvořící a nestvořená přirozenost
 - Tvoří myšlenky, pravzory, obecné pojmy - stvořená a tvořící přirozenost

UPRAVIT FORMÁTOVÁNÍ

Anselm z Canterbury – první důkaz boží existence = ontologický důkaz – veškeré naše myšlení musí být podřízeno víře - „věřím, abych pochopil“

Pierre Abelard

- Proslul láskou k dívce Heloise, kterou vyučoval → chtěl si ji vzít, ale rodiče sňatek odmítli → odloučili je → dceru dali do kláštera. Abelard také vstoupil do kláštera. Udržovali spolu poštovní korespondenci.
- „Snažím se pochopit, abych věřil“
- Není typickým realistou (Universalia ante res – pojmem před věcí) ani nominalistou (universalia post res – opak). Ale říká, že univerzalia jsou ve věcech (universalia in rebus).
- **Nominalisté**
- Roscellinus
 - Obecné pojmy jsou člověkem vymyšlená jména, označení, jimiž shrnujeme podobné jednotliviny podle společných znaků.
- William Occam
 - Zcela oddělil pravdu víry a pravdu rozumu
 - Dogmata Trojice apod. Jsou nejen nadrozumová, nýbrž také protirozumová, a jako taková musejí být přijatá vírou.
 - Žil v období pozdní (úpadkové), byl kvůli svým názorům označen za kacíře.
- Církvi se podařilo nominalismus vytěsnit.

Vrcholná scholastika – 13. století:

- **Albert Veliký** – doktor univerzális (univerzální učenec), studoval a poté vyučoval filozofii v řádu dominikánů.

Komentáře, výklady a doplnění (často jsou tam i jeho myšlenky) Aristotelově dílu – protože se Aristoteles stává základem vzdělání. Souvisí s tím, že předtím vycházeli z horších latinských překladů. Teď se dostává do Evropy v jiném překladu. Na základě arabských překladů Aristotela.

Chtěl svoje dílo shromáždit v dílu Sumě teologické, nedokončil ho, udělal to až jeho žák Suma teologická.

- **Tomáš Akvinský** – narodil se jako šlechtic, už jako 5letý byl dán na výchovu benediktinům → poté univerzita v Neapoli (tam vystudoval sedmero svobodných umění) → poté se rozhodl vstoupit to řádu dominikánů.

Rodina prý nechtěla, aby vedl církevní život → jeho bratři ho unesli a snažili se ho přesvědčit (všemi možnými prostředky)... Nepodlehli

Později se setkává s Albertem Velikým, u něj rozšiřuje své studia filozofie. Nakonec začíná filozofii vyučovat.

Stává se diplomatem za Vatikán. Nestudoval Aristotelovy spisy v arabském překladu (nesouhlasil s Albertem Velikým). Naučil se starou řečtinu → studuje Aristotela v originále.

Suma teologická a nedokončená Suma proti pohanům – tu dokončil až jeho žák.

Chtěl aby dílu porozuměly všichni → velice systematicky rozčleněná díla, snaha o jednoznačnost, přesnost (filozof má pracovat jazykem vědeckým).

Převzal učení o látce, formě a prvotním hybateli – v odlišné podobě (forma = duchovní princip, prvotní hybatel = bůh).

Esence – dokonalá duchovní podstata

Odmítá důkaz Anselma z Canterbury – předkládá 5 důkazů Boha – důkaz pohybu (převzal od Aristotela), na začátku existuje prvotní hybatel. Příčina, nutnost (vše má svou nutnost, proč to tak musí být), různé stupně dokonalosti. Bůh je něco co stojí mimo náš svět, bůh je transcendentní. (byl teista, idealista).

Univerzália: relismus

Dvojitá pravda: skloubil ji – obě pravdy jsou stejně důležité, doplňují se

Etika: 4 antické ctnosti + láska, víra, naděje

Politika: nejlepším státem je monarchie, monarcha by měl být takový, jaká je duše v těle (čistota formy), dobrý a spravedlivý. Protože považuje stát za morální veličinu. Stát by měl vést své občany k dobrému a ctnostnému životu.

Úpadkové období scholastiky – neřeší se už žádné důležité otázky, spíše pseudo problémy.

Arabská filozofie

V průběhu 4. a 12. století v Evropě nemá antická filozofie vůbec místo, zatímco u Arabů a Židů je tomu přesně naopak.

Učení Aristotela a Platóna se rozvíjí v překladu Arabů.

Al-Kindí – novoplatonik.

Al-Farábí – novoplatónské stanovisko spojoval s nějakým vnitřním prožitkem. Zároveň přijímá aristotelův přístup k logice a systematicce.

Avicenna (latinská podoba jména) – byl novoplatonik, látka nevzniká emanací z Boha, jsou věčně jsoucí vedle Boha → Bůh jako duchovní substance, látka (aristotelova látka a forma). Byl lékař. Bůh je pro něj prvním hybatelem. Zapojil se do sporu o univerzália,

Averroes – největší komentátor aristotelova díla, říká se Aristoteles vysvětlil přírodu, Averroes Aristotela.

Žil ve španělské Cordobě, ovládal starou řečtinu. Díky němu se Aristoteles šířil do zbytku světa.

Přijímá látku a formu – pouze s tím rozdílem, že nepřicházejí k látce z vnějšku, nýbrž jsou v látce obsaženy

jako možnosti a v průběhu procesu vykrystalizují.

Popírá nesmrtnost lidské duše, popírá boha Alláha, tvrdí, že existuje nějaký nesmrtný duch (nějaké abstraktum).

Židovská filozofie

Také čtou staré antické filozofy.

Mošev ben Maimon (Maimonides) – také se narodil v Cordobě, původně psal Arabsky i přestože byl Žid. Dílo *Průvodce zmatených* – přeložil později z Arabštiny do Hebrejštiny a Latiny. Zmatenými jsou ti, kteří se nedokáží vyrovnat mezi filozofickou pravdou a zjeveným náboženstvím (tzn. Řeší spor o dvojí pravdu). Myslí si, že výsledky rozumu mohou být ve shodě, mírně nadřazuje rozum nad písmo (slovo boží).

Kabala – tajné nauky, židovská mystika

Renesanční filozofie

- 14. až 16. století – v některých zemích se překrývá se středověkem. Pro renesanci je typický humanismus – směr, který klade důraz na studia o člověku – a vrací se tak k antickým textům.
- Návaznost na antiku. Hlavním tématem je člověk (antropocentrická). Znovuobjevení přírody
- Věda a filozofie mají stavět pouze na bezprostřední zkušenosti – empirismus.
- Rozvíjí se astronomie, zkoumání vesmíru obecně,
- Individualistická – žádné předurčení, svobodná osobnost - snaha užívat si
- Světskost – neduchovní charakter myšlení.
- Obnovení platónské akademie ve Florencii.
- Člověk se cítí sebevědomým (opak ke středověkému nízkému pohledu na člověka), život na zemi nás musí bavit → pohodlnost, nový styl. Povzbuzení zámořskými objevy, vynálezem knihtisku, objevem střelného prachu – víra v člověka – ten získá, co si usmyslí.
- Hnutí reformace – snaha o morální očistu římskokatolické církve, snaha změnit stavové uspořádání – chudý šlechtici, bohatí měšťané... Kritika církve – hlásá život v askezi, ale sama hromadí majetek, obžerství, porušování celibátu.
- Proti hromadění majetku, světským slastem
- Reformační hnutí kladou důraz na odloučení církve od státu - chtějí, aby církev byla nezávislá na panovníkovi. Přejímají tezi, že kněz se může oženit a mít početně rodinu, místo toho, aby měl rodinu ilegálně
- Církev není prostředník, ale máme možnost komunikovat s Bohem přímo. Každý křesťan by měl bibli číst, znát ji, modlit se sám k Bohu. Samotný křesťan se může vyznat z hříchu, a už ne přes církev
- V době renesance se rozvíjí různé vědy - přírodní vědy - anatomie, fyzika, matematika, astronomie = přírodní filozofie
- Přírodní filozofie
 - Mikuláš Koperník
 - Středem soustavy není Země = heliocentrický systém, země obíhá kolem slunce a zároveň rotuje kolem své osy
 - Církev tuto myšlenku v této době neodmítá, nezdá se jí nebezpečná - ale jeho následovníky už pronásleduje
 - Johannes Kepler
 - Vytváří matematický ideál poznání - "lidský duch prohlédne nejlépe kvantitativní vztahy. Lidský duch je stvořen k chápání." "kde je látka, tam je matematika"
 - Přírodu poznáváme jako jednotu, ale liší se to pouze kvantitou
 - Navazují na něho další filosofové:
 - Galileo Galilei
 - Věnuje se heliocentrické teorii
 - Zabývá se volným pádem
 - Na rozdíl od Aristotela zavádí otázku, Jak tělesa padají? Rozkládá proces pádu na jednotlivé měřitelné faktory - dráha, doba pádu, odpor...
 - Hovoří o volném pádu jako o přírodním zákonu, který se dá popsat matematickými formulami
 - Mikuláš Kusanský
 - Posunul Kopernikovu astronomii dál. Vesmír je mnohem větší, než naše soustava. Vesmír je nekonečný, nemá žádný střed, žádné hranice a naše soustava je pouze drobnou částí tohoto vesmíru
 - Bůh svět stvořil, měl matematické principy
 - Giordano Bruno

- Panteismus - bůh prostupuje vším, je obsažen v každém kousku vesmíru
- V 15. letech vstoupil do řádu, miloval přírodu a racionalitu
- Stal se heretikem (kacířem), opustil řád, a začal svou pouť po Evropě - studoval v Paříži, přednášel v Oxfordu, prošel Frankfurtem i Prahou
 - V té době byl již církví označen za kacíře - neměl dostatek peněz, tak se vrací do Benátek
 - Odsouzen, zatčen a upálen v Římě
- Přijímá myšlenky - heliocentrismus, nekonečný vesmír prostoupený a oduševněný bohem, všechno je v neustálém pohybu, nemůže se ani zmenšit, ani zvětšit
- Používá pojem Monáda - pro částčky, ve kterém je obsažen bůh
- Velmi inspirativní filosof

Humanismus

- Inspiruje se a orientuje na antiku
- Poskytuje vzdělání čistě humánní, nikoliv teologické
- Souvisí s obnovením Platónské akademie a četba starých spisů
 - Francesco Petrarcha, Boccaccio - studují klasickou řeckou literaturu, která se ve středověku považovala za ztracenou
 - Snaží se vyložit staré řeky v původní podobě = očišťují (především Platóna) od středověkých výkladů
 - Navrácení k antickému vzoru
- Orientují se na zkoumání člověka - Jak člověk vznikl, Jak má žít = studia humana
- Nevytváří nové, originální myšlenky - vrací se k antice
- Michael de Montaigne - Eseje - pojednání na společensko-vědní témata
 - Není skeptický postoj nejlepší?
 - Pokračovatel antického skepticismu - Pyrrhón - stále můžeme bořit staré mýty = nic není absolutně pravdivé
- Erasmus Rotterdamský
 - Chvála bláznivosti - spis, kde se zamýšlí nad smyslem filosofie, co může lidem přinést a dát
 - Filosofie nepřináší jistoty, odpovědi, pravdy, ale spíše další pochybnosti
 - Oslava kritického zkoumání

Sociální myšlení

- Mění se rozložení vrstev obyvatelstva - města získávají na významu
- Utopická linie - nerealizovatelné linie
- Realistická linie
 - Niccolò Machiavelli
 - Rozdrobenost Itálie = neschopnost konkurovat ostatním státům, které kolonizují
 - Pro Itálii by bylo nejlepší, aby byla sjednocena - základní myšlenka
 - Republika v této době je neuskutečnitelná, budujme tedy monarchii s pevným panovníkem
 - Spis Vladař - podává návrh, jaký by panovník měl být, aby si moc udržel
 - Prostředky mohou být jakékoliv, hlavně že sjednotí Itálii
 - Násilí armádou - vybrat chudé lidi (chtějí mít pole, majetek, obchod), sňatková politika, vyvraždit původní rod, politika zastrahování
 - Cíl je dobrý = obhájí všechny použité prostředky
 - Většina populace je hloupá, pokud se odstraní inteligence, tak mám vyhráno
 - Hugo Grotius

- Holandský právník a teolog
- Právo je dáno bohem, a budují ho lidé = přirozené právo (vyplývá z lidské přirozenosti)
- Pravidla, podle kterých se bude společnost řídit
- Bůh vložil do člověka rozum a touhu sdružovat se - organizace touhy - přirozené - právo
- Zakladatelem mezinárodního práva
 - Organizace mezi různými společnostmi
 - Deklarace co se smí a co se nesmí - obchodování, plavba na světových mořích
- Dílo Svobodné moře - vytvořil několik pravidel
- Tomas Hobbs
 - Anglický filosof a právník
 - Důvody vzniku státu
 - Platilo přirozeně právo silnějšího - i autorita - uplatňuje absolutně své egoistické zájmy
 - Silnější může slabšího zneužívat
 - Vyvolává to konflikty = stres a zátěž - rozhodnou se sepsat Společenskou smlouvu (zakladací listina státu)
 - Vzdávají se příliš širokých práv a předávají je státu
 - Lidé získají ochranu
 - "stát není nic dobrého, ale zlo, které nás nutí, omezuje, musíme se mu podřít..." - menší zlo, než zůstat v přirozeném stavu

Utopická linie

- Thomas More
 - Pravděpodobně zakladatelem této linie
 - O nejlepším stavu státu a o novém ostrově Utopii = Utopia (u-záporka, topos-místo)
 - Neuskutečnitelný, nerealizovaný stát
 - Básnické vyprávění o tom, jak se žije lidem v ideálním společenství
 - Existuje společné vlastnictví, společná výroba, na které se podílejí všichni, výsledky jsou rozdělovány podle potřeb, volný přístup ke vzdělání, duchovním statkům, ke kultuře. Vše je založeno na lidské solidaritě.
- Thomaso Campanella - mnich
 - Spis - Sluneční stát
 - Lidé zde žijí, jako v klášteře - ideální komunistická společnost - blízká komunita
- Francis Bacon
 - Nová Atlantis - lidé si jsou rovni a žijí čestným mravním způsobem života. Nejvyšší hodnotou je moudrost - v čele státu stojí vědci.
 - Narodil se v úspěšné rodině na královském dvoře - jeho otec Lord strážce pečeti
 - Studoval v Cambridgi, studia dokončil už ve 14, pak pobýval v Paříži na studiích. Pak zvolen do parlamentu
 - Byl úspěšný a oblíbený - stal se kancléřem a byl povýšen do stavu Barona
 - Neustál aféru úplatkářství (později očištěn) a poslán do vyhnanství. Usídlil se na venkově
 - Začal se věnovat práci vědecké a spisovatelské
 - Organon novum - spis - nový nástroj myšlení
 - Vytvořil si osobní cíl - stát se novověkým Aristotelem - shromáždit veškeré vědecké poznatky
 - Dochovalo se pouze jako torzo

- Jak mám poznat pravdu? Empirik - každé poznání je pravdivé tehdy, je-li podloženo zkušenostmi - vědecké poznání. Abychom skutečně poznávali, musíme očistit svoje myšlení od všech předsudků a tradovaných omylů a používat správné myšlení = indukce
- Překážky, předsudky - idola (přelud, iluze), 4 typy:
 - Idola tribus - lidského rodu - poznávání je ovlivněno tím, že jsme lidé
 - Idola specus - jeskyně - subjektivní pohled
 - Idola fori - tržiště - Moje poznání nemůže být nikdy pravdivé, pokud se neodprostím od těchto idolů
 - Idola theatri - divadla - předsudky pramení ze sdělení autorit
- Abych poznal pravdu, musím se těchto omylů vyvarovat
- Jediné správné poznání se ze zkušeností - musím si to na vlastní kůži vyzkoušet - induktivní metoda - Francis Bacon

Novověk

- 17 až 19 stol
 - 17 stol - gnozeologický problém - o poznání - Jak poznávat, Je to pravdivé?
 - 18 stol - osvícenství - společenské změny - obroda vnímání člověka, víra v rozum
 - 19 stol - končí velké filosofické systémy - rozdrobenost na menší celky - mísení, začíná názorová pluralita
- Řeší se otázky gnozeologické - novověk - gnozeologické optimismus
 - Filozofové jsou přesvědčeni o tom, že mohou poznat svět, lidskou existenci, mohou prokázat, zda výsledky jsou nebo nejsou pravdivé
 - Racionalismus - rozumové poznání je správné, smysly nás klamou, jediným správným poznáním je rozum - vázání na centrální Evropu
 - Empirismus - poznání zkušenostní - Anglie
 - Sensualismus - jedině správné poznání je smyslové - Anglie
- Empirismus a Sensualismus
 - Francis Bacon, Thomas Hopps
 - John Lock
 - Navázal na Francise Bacona, pokračuje ve verzi Sensualismu
 - Lékař, právník, učitel, rádce - studoval na universitě několik oborů
 - Spjat s královským dvorem - stál po boku Viléma Oranžského - staral se o obchod a o kolonie
 - Esej o Lidském rozumu - kritizuje francouzského racionalistu Decarta a vrací se zpět k empirismu
 - Bezprostřední vjemy získáváme díky smyslovým orgánům - jednoduché ideje
 - Mohou pocházet z vnějšku i se odehrávat uvnitř (co chci, jakou mám náladu)
 - Popisuje je podle Primárních (počet, pohyb, tvar, rozprostraněnost) a Sekundárních kvalit (barva, chuť, vůně, zvuk, teplota).
 - Složené ideje - náš rozum vytváří z jednoduchých idejí (vztahy - příčina, následek, účinek, duchovní princip - Bůh)
 - Nejprve bychom měli poznat ideje jednoduché a pak až složité
 - Poprvé přichází s myšlenkou oddělení moci - pokud jedinec drží moc, lidé ve státě jsou manipulováni - doporučuje oddělení moci zákonodárné a výkonné
 - Tato myšlenka se uchytila, vzniká první parlament - snaží se to okopírovat i Francouzi

- George Berkeley
 - Pochází z Irska, teolog - biskup a misionář
 - Filozofii se věnuje, protože ho inspiruje John Lock
 - Publikuje řadu esejí - o lidském poznání
 - Obraz světa získáváme skrze smyslovou zkušenost
 - Na rozdíl od Johna Locka získáváme smysly pouze obraz a ten poté poznáváme už mimo smyslovou zkušenost.
 - Poznávám ho skrze vnitřní poznání
 - Nepoznávám přímo, ale skrze obraz (ideje), který mám uložený v mysli
 - Objektivní existenci věcí nahrazuje ideou, kterou je popsán můj subjekt (věc existuje jen podle mě)
 - "Esse set percipi = Být, znamená být vnímán."
 - Solipsismus = filosofický směr, který uvažuje o tom, že existuje pouze subjekt. - existenci věcem dává subjekt skrze své vnímání
 - Berkeley není typickým solipsistou - nepopírá existenci věcí
 - Problémem dnešního člověka (18. století) je odklon od Boha - snaží se lidi obrátit zpět k víře
- David Hume
 - Skotský filozof a historik
 - Snažil se o akademickou kariéru - nedařilo se mu, pracoval jako knihovník
 - Dílo: Dějiny Anglie
 - Hmotně ho zcela zabezpečilo, byl známý ve své době
 - Završil anglický empirismus svým sensualismem a gnosticismem (pesimističtí vůči poznání podstaty a domníváme se, že jsme schopni poznat pouze jevovou stránku)
 - Proces poznání je vázán na materiál, který pochází ze smyslové zkušenosti
 - Ta nám poskytuje dojmy (imprese) - bezprostřední živé vjemy nebo ideje - méně živé myšlenky, představy, vzpomínky
 - Myšlenkový proces je pouhým skládáním nebo vyhledáváním souvislostí mezi idejemi
 - Skepticismus proti objektivní existenci kauzality
 - Zpochybnění kauzality (nahlížení na příčinu a následek) destruovalo obraz světa založený na Newtonově fyzice
 - Proti podobě soudobé metafyziky - nelze empiricky doložit existenci substance hmotné a duševní
 - Proti náboženství - založeno na citu
 - Zkoumání lidského rozumu
 - Pochybuje o tvrzení, která byla v jeho době platná
 - Lidský rozum nás často klame

Novověký racionalismus

- René Descartes
 - Slavný matematik a filozof
 - Studoval na jezuitské koleji - skeptický vůči ostatním vědám
 - Nechal se naverbovat a zúčastnil se 30leté války; pak se usadil
 - Rozprava o metodě
 - Ve stejnou dobu jako oprava Galilea
 - Vydal ji později anonymně

- Odcestoval do Švédska - trpěl plicním onemocněním, umřel tam
 - Doporučuje zvolit metodu Racionální kritiku = kritika všeho dosavadního vědění
 - Chtěl vytvořit zcela bezrozporný systém
 - O všem je nutné pochybovat = metodická skepse
 - Nelze pochybovat o tom, že pochybuji.
 - Pochybuji, tedy myslím
 - "Myslím, tedy jsem."
- Zabývá se i ontologií
 - Dílo Úvahy o první filozofii
 - Existují 2 substance, na sobě nezávislé a neobnovitelné
 - Substance myslící
 - Substance rozprostraněná
- Baruch Spinoza
 - Předurčen k rabínství
 - Velmi brzy začal o tóře přemýšlet. Srovnával s křesťanstvím, konvertoval k němu. Vyvržen z židovské obce. Toulal se po Evropě
 - Žádná evropská univerzita si netroufla ho pozvat
 - Živil se jako brusič optických skel - jemný prach v plicích, na to umírá
 - Jeho rodina se jmenovala Despinosa. On sám ho později psal de Spinoza, později jen Spinoza
 - První svoje dílo vydal anonymně
 - Jeho hlavní, další dílo: Etika vyložená metodou geometrickou
 - Myšlenky mnoho filosofů inspirovaly
 - Jako celek vychází až po jeho smrti
 - Základním východiskem je pojem substance, srovnává s Dekartem
 - Bůh = příroda = substance.
 - Je ontologickým monistou - substance pouze jediná, má různé mody (modus = způsob)
 - Můžeme rozlišovat různé stupně rozprostraněnosti
 - Nedokážeme nahlédnout k podstatě
 - Přiklání se k názoru, že svobodná volba neexistuje. Dobro a zlo jsou nutné.
- Gottfried Wilhelm Leibniz
 - Racionalista, původem z Lipska
 - Jeho rodiče poznali, že je geniálním dítětem, v 15 vstoupil na universitu, v 17 bakalářem, ve 20 titul doktora - nikdy se nestal vysokoškolským profesorem
 - Obrátil se k politice. Diplomatically jednal za Prusko
 - V Paříži se dostal k Dekartovi a ke Spinosovi a jejich dílům - to ho motivovalo k filozofii
 - Jeden z posledních polyhistorů - veškeré vědění své doby
 - Osamocený umírá
 - Monádologie
 - Monáda – s pojmem přišel Gordano Bruno. Leibniz považuje monádu za podstatu veškerého bytí.
 - Každá skutečnost je složena z nekonečného počtu monád. Jsou to body. Každá monáda má ve světě své místo (to místo zná díky předem sjednané harmonii, kterou do ní vkládá bůh), nemůžeme do nich nahlédnout. Nemůže zaniknout, dynamické, individuální.
 - Nejnižší monády (příroda) se nám nejeví akční.
 - Vyšší monády (člověk) aktivitu vykazují.
 - Nejvyšší monády (bůh).

Francouzské osvícenství

- Období 18. století, celý životní styl, projevuje se ve všech odvětvích lidské činnosti (politologie, státopovědě, kultuře, vědě...).
- Osvícenství je založeno ve víře na rozum – rozumově mohu vysvětlit vše, rozum ovládne veškeré poznání, a dokáže odpovědět na všechny otázky. Víra ve vědu (na významu nabývají vědci).
- Velké politologické změny, je požadováno, aby byla odstraněna absolutní monarchie – v prospěch parlamentní monarchie nebo republik. Ve Francii proběhlo VFR, ačkoliv republika trvala pouze jen krátce.
- Osvícenství nedůvěřuje víře (náboženství), zcela odmítá církev (jako instituci – dogmatismus, přetvářku, prodejnost odpustků).
- Není obdobím ateismu, nejsou tolik spjati církví, neinklinují k církvi.
- Největší rozmach Osvícenství právě ve Francii.
- Osvícenství v Anglii se projevuje jako soubor myšlenek, postupně jsou akceptovány. Ve Francii jsou silně omezovány absolutistickou monarchií - revolta
- Charles Louis Montesquieu
 - Perské listy – nastartovaly osvícenství, založeno na alegorii, píše jako Peršan, který navštívil Paříž, domů dopisy, ve kterých popisuje, jak to tam chodí. Satirická kritika obyvatel (pokles mravů), panovníka, stát (absolutismus), církve (nesnášenlivost vůči ostatním církvím)
 - Duch zákona
 - Důvodem dělby moci je, že se moc musí rozdělit do rukou několika jedinců/institucí, aby byla vzájemná kontrola - demokratičtější rys
 - Oddělení moci na 3 složky - navíc Soudní moc
- Voltaire
 - Pseudonym - ochrana vlastní rodiny
 - Žil mimo Paříž, v 21 se dostal do Paříže - velký kritik
 - Začaly se šířit jeho pamflety - odstranit krále
 - Několikrát se dostal do Bastily - několika měsíční
 - Vycestoval do Anglie, kde studoval Locka
 - Píše několik spisů: Candide - román
 - Filosofické listy o Angličanech
 - Vytvořil protiklad země, která je naprosto ideální - země svobody X země špatná - zkorumpovaná - jeho vlast Francie
 - Filosofický slovník
 - Vysvětluje formou příběhů složité pojmy
 - Dostal se k soudnímu procesu - starý muž zabil syna, aby se dostal pryč z církve - problém mezi protestantismem a katolickou vírou
 - Pojednání o Snášenlivosti
 - Ostrá kritika náboženství
 - Člověk má být svobodný v tom, v co věří - všichni věříme ve stejného Boha, všechno to jsou církve křesťanské
 - Jak tento Bůh může dopustit, že se lidé vraždí kvůli víře - nebyl přímo ateistou, ale měl k němu blízko
 - Bůh svět stvořil, ale dále do něj nezasahuje - Deismus

Encyklopedisté

- Odvození od Encyklopedie

- Racionální slovník věd, umění a řemesel - 1751-1780
 - 28 svazků, jediný cíl - shrnout a uspořádat veškeré vědění té doby
 - Duchovním otcem Denis Diderot
 - Fatalista - jeho filosofické názory se zamýšlely od jaké míry jsme předurčeni osudem a jak se svobodně rozhodujeme
 - Kolega Jean d'Alembert
 - Francouzský matematik a filosof
 - Napsal úvod k encyklopedii
 - Oslovovali ostatní autory své doby, aby jim přispívali do encyklopedie
 - Musel se stáhnout později do ústraní - nedokončil encyklopedii
- Encyklopedie měla být myšlenkovou zbraní
- Přispívali sem i francouzští mechanici, metafyzici, materialisté
 - Často přírodní vědci, za podpory duchu osvícenství a extrémní vědy pokroku aplikují na svět, který je obklopuje
 - Člověk se sdružuje do společnosti - dostředivá síla...
 - Všechno je hmota, člověk existuje pouze jako tělo - stroj, ale ne už jako myšlení
 - Vše v těle funguje na základě přírodních nástrojů. Lékař - opravář, hodinář
- Julien Offroy de La Mettrie
 - Lékař, přírodní vědec
 - Napsal spis "Člověk - stroj"
- Jean Jacques Rousseau
 - Představitel preromantismu
 - Napsal spis Vyznání
 - Velmi otevřeně líčí svoje životní zkušenosti a své názory
 - Sám se vidí jako rozporuplný člověk, zápasí s emoční stránkou – touha dát svému životu řád (člověk nešťastný, věčně pochybující – až psychopatické rysy)
 - Narodil se v Ženevě v zámožné rodině, v 16 utekl ze školy, uchýlil se ke své tehdejší milence (o několik desítek let starší), konvertoval kvůli ní ke katolicismu
 - Žil z mecenášských darů
 - Vrací se na přání své matky do Ženevy, oženil se zde – obětovala se pro něj. Od této rodiny utíká do Anglie. Na konci života se vrací do Paříže, kde umírá.
 - Slavným se stává až po soutěži – Zda věda a umění přináší pokrok? Všichni odpověděli kladně. Jedině on, odpověděl negací.
 - Rozprava o vědách a umění
 - Umění a vědy nepřinesly pokrok, naopak mravní úpadek
 - Rozprava o původu a základech nerovnosti mezi lidmi
 - Myslí si, že lidstvo je mravně shnilé, původ je ve společnosti
 - Příroda odmítá přirozeně to slabé
 - Nerovnosti – malý, velký = přirozené, bohatý, chudý = není přirozené
 - Vznik soukromého vlastnictví – Tohle je moje a vy musíte pracovat, pokud tu chcete zůstat
 - Žijeme v horší době, než dříve
 - Návrat k přirozenému stavu
 - Reprezentují komunistické/socialistické ideologie
 - Spis Společenská smlouva
 - Řeší tu otázku, jak vznikl stát

- Stát je zlem - spoutává nás
- Ve státě panuje obecná vůle - princip řízení státu
- Přichází s myšlenkou demokracie
- Člověk se narodil jako svobodný - jak tedy může být lid suverénní?
- Emil, čili o výchově
 - Předkládá tu moderní pedagogické požadavky
 - Žák má být základním elementem vyučovacího procesu. Žák se má ptát a učitel má být pouze průvodce a také ochránce před působením špatných vlivů
 - Každého bychom měli brát jako individuum
 - Měli bychom to dělat podle citu - ten je nejdůležitější
 - Cit mi praví, že Bůh je

Německé osvícenství

- Christian Wolf
 - Původce německé důkladnosti
 - Postavil svoje teorie na díle Leibnitze
 - Jako první prosazoval mateřský jazyk, ve kterém by se měla filosofie vyučovat - ne v latině
 - Vytvořil první německý filosofický slovník
- Do Německa přišlo hodně nových filosofii - následuje velký rozvoj
- Immanuel Kant
 - Vyrůstal v nábožensky zbožné rodině - přísná pravidla a vřelá citová zbožnost
 - Začal studovat teologii, přešel k filosofii, věnoval se i přírodním vědám
 - Pracoval jako učitel na šlechtických statcích
 - Poté získává profesorský titul z matematiky a logiky
 - Přednášel na univerzitě v Královci 40 let
 - Byl velmi oblíbeným učitelem, přednášel velmi poutavě
 - Často býval v mládí nemocný, slabý, měl tělesné postižení - dodržoval až pedantickou životosprávu - velmi přesný časový rozvrh.
 - Jedním z největších evropských filosofů
 - Slavný pohřeb, nikdy neopustil Královec
 - Chybí kousek hodiny - problémy s klávesnicí DOPLNIT
 - Kantovo dílo dělíme do tří období
 - Předkritické
 - Kritické
 - Pokritické
 - *Předkritické období*
 - Je přírodním vědcem, zabýval se mnoha různými obory. Příroda se orientuje především na poznání vesmíru (astronomii), a na fyziku. Oběh těles je výsledek dvou sil – přitažlivé (Newton) a další (odstředivé)
 - Vytvořil teorii, jak vznikl vesmír – Kant-Laplaceova teorie – všechna tělesa vznikla rotováním nějaké mlhoviny – nějaké energie. (Přesto ho řadíme k materialistům).
 - Energie je podstatou hmoty. Představitel názoru, že svět můžeme poznat včetně jeho podstaty.
 - Má velmi blízko k materialismu a gnozeologickému optimismu
 - *Kritické období*
 - Kantovsky obrat – obrat o 180° - zamýšlí se nad tím, že dosud všichni filozofové zkoumali svět

- Neměli bychom nejdříve podrobit kritickému zkoumání vlastní rozum a vlastní smysly?
- Obrat: už ne svět, ale nejprve já
- Je člověk vůbec schopen dosáhnout takovýchto odpovědí a něco poznat?
- Kritika čistého rozumu - nejslavnější dílo
 - Filosoficky velmi náročné, píše k ní Prolegomena ke každé příští metafyzice
 - Vysvětlením Kritiky čistého rozumu, jeho názorů
 - Podstatou člověka - lidský rozum
 - Kant vymezil: náš rozum je soubor, toho co je vrozené i toho, co získáváme ze zkušenosti
 - Vrozené, dáno předem - Apriori
 - Dáno po zkušenosti - Aposteriori
- Další otázky:
 - Co je duše/Bůh? Vložila do nás příroda, abychom byli schopni poznat smysl lidské existence? - otázky transcendentální dialektiky
 - Rozlišuje rozum Vernunft (schopnost usuzovat) a rozvažování Verstand (tvoří se pojmy a soudy, použití jazyka)
 - Dospěl k tomu, že ho věda neuspokojuje, a hledá jiné možnosti a pojmy. Dostává se k agnosticizmu
 - Svět, tak jak se ho snažíme popsat je něco nepochopitelného
 - Víím, ale nemůžu ho poznat - Svět o sobě X Svět pro nás - můžu část poznat smysly
- Kritika praktického rozumu
 - Praktická filosofie - etika
 - Zabývá se jí ještě v díle Základy metafyziky mravů
 - Základní pojmy: autonomie (něco subjektivního - to co náleží mě) a heteronomie (něco obecného, všeobecného)
 - Já jako jedinec se nemusím potkat s heteronomní morálkou, mohu mít pravidla, která společnost nepřijímá
 - Záleží na nás, jestli se necháme ovlivňovat heterotromní morálkou
- Naprosto ideální stav ve společnosti - každý jedinec má mnohem hlubší morálku, než je heteronomní. Ideální by bylo, kdyby heteronomní byla součtem morálek heterotromních
- Základní morální zákony:
 - Jednej tak, aby maxima tvé vůle mohla platit jako princip všeobecného zákonodárství.
 - Jednej tak, aby lidství druhého člověka ti bylo účelem, nikoliv prostředkem. - nezneužívat druhé
 - Kant je nazývá kategorickým imperativem = jednoznačný příkaz
 - Dílo Kritika soudnosti - estetika
- Pokritické období
 - Věnuje se náboženství, právo, stát
 - Všichni, co byli po něm, ho znají
 - Navazuje na něj Německá romantika - Schiller, Goethe...

Německá romantika 21.12.

- Navazuje na osvícenství
- Reprezentuje je Johan Gottfried Herder - filosofie dějin
 - Národy mají dějinnou úlohu
 - Minulost patřila Románu, přítomnost Germánu a budoucnost Slovanům

- Johan Gottlieb Fichte
 - Stal se domácím učitelem
 - Nestačily mu finanční příjmy - přemýšlel nad sebevraždou
 - Začal studovat Kantovy spisy - touha ho osobně poznat, vydal se do Královce
 - Napsal spisek Pokus o kritiku všeho zjevení - Kant mu to pomohl dokončit, vydal ho anonymně
 - Fichte dostal nabídku na studia na univerzitě, od této doby přednáší a je řečníkem německého národa + velký nacionalista
 - Řeči k německému národu - vyzývá k mravní obnově po prohrané pruské válce
 - Jeho žena pracovala jako ošetřovatelka v polním lazaretu - nakazila i Fichta, umírají na tyfus
 - Ovlivnil ho Kant - filosofie by měla vykládat naši představu o věcech
 - Domnívá se, že počátkem filosofování je od myslícího subjektu - myslící subjekt je podstatou všeho
 - Jeho filosofie se nazývá Filosofie aktivního já, nebo také "Jáství"
 - Já je počátkem všeho - subjekt sám o sobě, dokáže vytvořit svůj protiklad "ne-já" (něco vnějšího, co je mi cizí = příroda)
 - První stupeň je myslící subjekt - já
 - Podstatou sebe sama
 - Druhý stupeň - "nejá"
 - Třetí stupeň - návrat k já - nachází cosi cizího v sobě samém
- Fridrich Vilém Josef Schelling
 - Je současníkem Hegela
 - Studoval antiku a teologii
 - Znal Fichta i Kanta
 - Dokázal vysvětlovat Fichta lépe než sám Ficht
 - Zahrnuje k němu Barucha Spinózu
 - Kritizoval Dekárta. Bůh = příroda = substance
 - Vzešla z toho filosofie identity
 - Co je příroda (nejá) a duch (já)? To jsou 2 identické substance
 - Příroda není produktem ducha
 - Vyložit jsoucno znamená vyložit shodu mezi objektem a subjektem – jsou identické
 - Estetika – projevuje se jako romantik, to se v umění projevuje, že subjekt a objekt jsou jednotné – autor se vtěluje do obrazu (shoda, soulad)
 - Příroda je skryta za metafory slov, kreseb
- Georg Wilhelm Friedrich Hegel
 - Byl vychován v rodině, která obdivovala klasické umění (starověké antiky) - tento postoj si zachoval po celý život.
 - Jeho rozvoj byl pomalejší, začal více publikovat až po 30. roku života. Ale postupem se vypracoval na univerzitu v Berlíně.
 - Fenomenologie ducha
 - Nejslavnější dílo, vydává ho v roce 1806
 - Stal se pruským státním filozofem.
 - Fenomén je projev – to jak se věci jeví. Je idealista (duch). Duch se projevuje v různých stádiích své existence. Tento projev není stálý, ale vyvíjí se. Je dialektikem – popisuje, jak se duchovní substance vyvíjí.
 - Hegel popisuje stadia, kterými duch prochází, když se vyvíjí.
 - Dialektická triáda (třístupňový vývoj):

- Teze – existence duchovního principu, který zároveň chápe jako bytí samo o sobě. Existuje sám sobě. Bytí nic netvoří, jen je.
 - Antiteze – negace teze – jinobytí – příroda
 - Synteze - návrat do prvního stadia, obohacení o něco nového. Bytí o sobě a pro sebe.
 - Hegel se věnuje vědám, které mají popisovat určité stádium – například logice – to popisuje bytí o sobě (1. stádium). Jinobytí popisují přírodní vědy. Třetí fáze – filozofie.
 - Zavádí ještě jednu dialektickou triádu – u filozofie – tři stupně filozofie ducha:
 - Subjektivní duch – bytí každého člověka jako individua (zvíře si svou přítomnost neuvědomuje)
 - Objektivní duch – působí na všechny stejně, rodina, společnost, stát
 - Absolutní duch – etika, náboženství, umění a filozofie.
 - Filozofie dějin
 - Hegel by mohl být považován za zakladatele
 - Zabývá se smyslem určitých dějinných událostí, osobnosti dějin – ty, které dokázali hodně ovlivnit dějiny, či zcela změnit jejich směřování.
 - Stojí na konci velké vývojové linie filozofie. Cele dějiny jsou vývojovou spirálou
- Na Hegela navazují 2 skupiny:
 - Starohegelovci - navazují na héglovský idealismus, který převádí až do podoby mystiky/náboženství - odmítají dialektiku
 - Mladohegelovci - navazují na hegelovu dialektiku, ale odmítají idealismus. Jsou materialisté
 - Ludwig Feuerbach - materialista, slouží mu ke kritice náboženství - zcela ho odmítá a boří ho
 - Náboženství Člověka (=sebe sama) - každá kultura a člověk vyznává jiného boha - každý touží být šťastný - vytváří si svého vysněného boha
 - Bytí či nebytí člověka - zda jsme si lidé navzájem rovni. Čím jsme ospravedlnění před dalším člověkem
 - Nechápe člověka jako duši, ale takového, jaký je. Oslavuje lidské tělo - první filosofický antropolog
 - Karel Marx
 - Jeho filosofie je pouze utopická teorie, nikoliv však k politickým vraždám, vyhlazování lidí, gulagů...
 - Velmi inspirující filosof. Pokud myšlenky nejsou zvlgarizované, mohou být velmi inspirující
 - Právník, žil z toho co vydělala továrna Friericha Engelse
 -